

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Mundus Aspectabilis Philosophice Consideratus

Falck, Joseph

Augustae Vindelicorum, 1740

Caput V. De Humoribus & temperamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95848](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95848)

diffectus est, ita marcescit postea brachium, ut nulla prope carne instruat. 2. Quia sunt partes corporis, in quibus nullus potest deferri sanguis, quia venâ & arteriâ destituuntur, talia sunt ossa, cartilagine &c. & tamen nutriuntur partes illæ. 3. Animalia fame enecantur, licet sanguine non careant; unde ait Harveus, si sanguis esset immediatum nutrimentum corporis, nemo periret fame, quamdiu sanguine non caret. Quæ probabilior sit sententia, non satis liquet, fortè utraque conciliari potest: nam in sanguine tam inchoato, quam perfecto sunt partes diversæ, quæ diversis corporis partibus congruunt.

CAPUT V.

De Humoribus & temperamentis.

UT in mundo quatuor sunt elementa, ita in homine quatuor humores, ex quibus oriuntur quatuor temperamentorum genera, videlicet igneum sive cholicum, aëreum sive sanguineum, aqueum sive phlegmaticum, ac terreum sive melancholicum. In primo ajunt prædominari calorem siccum. In 2. humorem calidum: in 3. frigus humidum: in 4. frigidam terræ siccitatem. Porro ad dignoscendam hujusmodi varietatem varia à Philosophis & Medicis statuuntur signa, ex quibus octo sunt celebriora & veriora, videlicet caro, capilli, color faciei, figura membrorum, appetentia cibi, operandi modus, somnia, & tandem animi affectiones.

1. Igitur sanguinei ab his Auctoribus vocantur, quibus caro multa & rubra; multitudo enim sanguinei humoris, rubedo caloris indicium est. Capilli eorum sunt aliquatenus rufi, aut inter flavum medij: color faciei rubicundus, statura corporis plerumque major mediocri, membra bene compacta. Delectantur sapore dulci, quia etiam sanguis per se dulcis est, & simile appetit sibi simile: in modo agendi sunt celeres & expediti, somnia plerumque habent ludicra & disparata, colores rerum apparent in ijs rubri & splendidi; præcipuè verò in somno sæpe videntur sibi volare, vel ita celeriter currere, ut cum Poëta crederent, se cursu prævertere ventos, & intactæ segetis per summa volare gramina. Denique affectiones animi tales habent, ad quales bene purgati & facile mobiles spiritus inclinant. Hinc plerumque sunt hilares, non tanguntur gravioribus curis, amant musicam, confabulationes: proni sunt ad teneros affectus præsertim amoris & compassionis: iram & tristitiam conceptam facile deponunt, quia subtilior sanguis facile mobilis est: hanc ipsam ob causam, nisi virtute regantur sunt homines inconstantes, inquieti, vagi, rarò uni rei seriò intenti. Tale temperamentum ajunt fuisse in S. Joanne Evang. & S. Augustino.

Igneam sive cholicam complexionem ita communiter describunt Auctores: Cholericus est omnium minimè carnosus, capillos habet flavos propter abundantiam flavæ bilis, & cum ætate sensim nigricantes, vel omnino nigros, & crispatos propter calorem & cutis siccitatem: facie sunt subnigri & interdum subrubi, membra corporis gracilia, appetentia cibi vehemens præsertim acidorum, præcipites sunt in agendo, in loquendo celeres, rixas & jurgia somniant aut incendia, proni sunt ad iram, quia spiritus biliosi velut vinum adustum facile excandescunt: propter eorundem spirituum acrimoniam sunt ingenij perspicacis, magnanimi, audaces, in tractandis negotiis efficaces, astuti quoque, atque ambitiosi. Hujusmodi temperamentum aliqui tribuunt SS. Apostolis Petro & Paulo.

Qq 2

Phleg-

Phlegmatici hæc dicuntur habere signa: plerumque pinguescunt; quoniam adeps teste Fermelio instar olei frigore concrevit: eorum capilli & facies albicant, unde pueris propter humiditatem crines plerumque albicant, qui accedente calore sensim nigrescunt, senibus verò canescunt propter ariditatem, sicut segetes, quando albæ fiunt ad messem: membra corporis habent phlegmatici decora, nisi sensim nimia obesitate deformentur: famem non magnam patiuntur, appetunt tamen fructus & humida: actiones illorum sunt languidæ: ordinariè non multum somniant propter copiam humoris, interdum tamen in somno videntur sibi natæ, piscari, navigare, quandoque etiam submergi. Præterea sunt homines pigri & somnolenti, pacifici tamen & quieti, atque tractabiles, quia humiditas frigida igneos motus velut aqua superfusa compescit. Rarò conantur ad ardua, sed sunt quadam mediocritate contenti, & instar limacis suo in phlegmate dormituriunt & pinguescunt,

Melancholici tandem dicuntur habere carnem frigidam & duram, capillos nigros, & quasi humore quodam splendentes, colorem faciei obscurum aut fuscum cum quodam nitore, membra corporis macilentia, appetunt plerumque alimenta crassiora, crustam panis &c. In actionibus externis præsertim motu membrorum & incessu sunt graves, somnia habent obscura, tristia, in his sæpe terrentur, quasi deciderent ex alto &c. sunt etiam vultu plerumque feveri, subtristes, taciturni, suspicaces, tenaces propriæ opinionis: ad risum tamen aliquando commoti haud faciliè quiescunt, quoniam humor melancholicus aliquando inflamatus, instar ferri calefacti diù retinet calorem, & insuper imagines seu species ludicræ valde tenaciter adhærent phantasiæ. Dicuntur tamen melancholici valde apti ad studia præsertim altiora, nam Arist. Sect. 30. problematum testatur, omnes doctrinâ insignes melancholicos fuisse.

Quoniam verò homines non habent ordinariè talia temperamenta, in quibus una tantum qualitas elementaris prædominetur, idcirco præter quatuor jam recensita, quæ vocantur temperamenta simplicia, statuunt adhuc alia plura, eaque appellant mixta, quia ex præcedentibus sunt, & combinantur, videlicet temperamentum Cholerico-sanguineum, sanguineo-cholericum, Melancholico-phlegmaticum &c. in quibus non una sola qualitas prima dominatur, sed una v. g. humiditas sanguinea in gradu summo, altera verò nempe cholera aut phlegma in gradu remissiore, reliquæ duæ in gradu prorsus remisso existant. De huiusmodi complexionibus mixtis ajunt cum proportionem discurrendum, sicut de simplicibus, ita tamen ut defectum vel excessum unius compense in intensio alterius. v. g. qui sunt Cholerico-Sanguinei proni quidem sunt ad ea, quæ suprâ Sanguineis attributa sunt, nempe ad inconstantiam, nimiam hilaritatem, intensos amores & similia, sed illam inclinationem plurimum corrigit cholera; hæc enim ijs quasi frænum iniicit, nempe respectum propriæ estimationis, conatum ad ardua &c. Ad cognoscenda porro temperamentorum signa, tria aut quatuor plurimum videntur conducere, nempe ludus, morbus, iter, & mensa: quanquam ex ijs omnimodam semper certitudinem sibi nullum spondere queat, & virtus possit omnia corrigere.

Septem Planetæ Microcosmi.

Licet hætenus dicta de temperamentis multa bona contineant, & rem per analogiam ad quatuor mundi elementa sat bene explicent, puto tamen necdum

dum sufficere, sed aliunde adhuc temperamentorum rationem inquirendam esse, præsertim cum ipsi quatuor humores aliam agnoscant originem. Igitur sicut in Megacosmo non duntaxat quatuor elementa, sed etiam sidera, præsertim planetæ ad efficiendam rerum varietatem faciunt plurimum, ita etiam, & quidem majori cum fundamento in corpore humano partes nobiliores, veluti totidem planetæ microcosmo, ad efficiendum temperamentum concurrunt potissimum, quibus tamen addi etiam debent, non elementa tantum seu quatuor humores, sed etiam aliæ causæ extrinsecæ, uti sunt aër, cibi, educatio, commercia, & similia, de quibus jam alibi.

Quemadmodum igitur in hoc universo septem sunt planetæ virtutis & naturæ diversæ, ita etiam in homine sunt septem partes organicæ certo modo principales, sine quibus homo naturaliter vivere non potest: videlicet cerebrum respondens Lunæ, pulmones Mercurio, Veneri renes, cor Soli, folliculus sive cista fellis Marti, hepar Jovi, splen Saturno, stomachus verò ferè in medio harum partium pendet instar globi terrestris, earum influxibus idoneum corpori alimentum præparans. Porro cerebrum instar Lunæ humidum est & frigidum, suoque frigore calorem spirituum ex corde haustum temperat, & evaporationes resolvit in catharos, aliasque defluxiones humidas; humiditate verò glutinosa nervos è cerebro descendentes rigat. Pulmones imitantur naturam Mercurij, quoniam aërem inspiratum purgant, eumque admiscunt sanguini ad generandos spiritus mercuriales, facientes bonum ingenium. Renes purificant sanguinem à sero, aliisque humoribus aquosis, eique spermificam planetæ Veneris humiditatem cum temperato calore communicant. Cor instar Solis benefico suo influxu omnibus membris vitalem calorem irradiat. Mars in cista fellis martiales spiritus coquit, dum flavam bilem exsugit, illamque ritè præparatam eidem iterum admiscet. Jupiter in hepate sanguificationem perficit, & spiritus joviales eliquat. Saturnus tandem in splene colligit sedimentum sanguinis, & atræ bilis viscositatem suo modo atrahendo excoquit melancholiam.

His itaque positis, sicut ex diverso planetarum dominio rerum sublunarium constitutio variari dicitur, ita & multò magis in homine quolibet ex diversa prædictarum partium constitutione pariter totius corporis temperamentum fieri diversum. Quando igitur in homine aliquo cerebrum est justò humidius, ideòque dominatur Luna microcosmi, tunc secundum hoc systema talis homo dicendus est habere temperamentum lunare; si cor prædominetur, solare; Martiale, si bilis &c. signa autem externa omnium optimè desumi possunt ex comparatione quatuor ætatum: Luna enim dicitur dominari primæ ætati, juventuti Venus & Mercurius, ætati virili Mars & Jupiter, senectuti Saturnus, Sol omnibus. Hinc in pueris urit maturè, si quod later temperamentum martium, joviale aut mercuriale, quia facile apparent eorundem actiones convenientes viris, senibus, aut juvenibus, idemque de reliquis cum proportionem dicendum est. Ex his igitur partibus primariis plurimum dependet totius corporis constitutio, valetudo, ingenium, ipsique quatuor humores, in quibus temperamentum constituitur.

Ad conservandum porro debitum temperamentum & valetudinem multum conferunt hæc tria: Mens hilaris, motus, moderata diæta. Tristitia enim partim humore melancholico & tenaci, partim ex naturali contractione partium, constringit meatus & poros, ut non possit exsugere alimentum, hinc tristitia teste scriptura exsiccat ossa. Motus autem & exercitatio moderata corporis obstructions, quæ humores quasi stagnare, & putrescere faciunt tollit,

tollit. Necessitas verò moderatæ diætæ patet, quia nimia potûs, ciborumque præsertim diversorum copia extinguit, vel saltem retundit vires caloris naturalis, unde oriuntur spiritus crassi & sæculenti, obnubilatur cerebrum, fit mala concoctio, remanent cruditates, fomites omnium morborum, ut merito S. Hieronymus dixerit: plures occidit gula, quàm gladius. His accedere debet somnus & moderata quies, continuus enim labor facultates animalis exhauriret. Atque in his omnibus, qui rationis plenè compos est, suus sibi debet esse medicus, & notare illud medicis familiare: à juvantibus & lædentibus: quid enim sibi conveniat, aut noceat, experitur quisque, sique possit, hoc caveat, illud amplectatur. Neque tamen post Adami lapsum impediri potest, quin mors sequatur, quæ ab Aristotele dicitur terribilissimum omnium terribilissimorum; imò observatum est, plures ante trigésimum, quàm post trigésimum annum mori. Sed mortem Christiano oculo contemplabimur suo loco.

Tandem quod staturam corporis attinet, adverterunt Physici, quòd altitudo capitis à mento ad verticem, ter altitudinem digiti indicis contineat, à mento scilicet semel ad nasum, à naso ad radicem frontis, à radice frontis ad frontis verticem: altitudinem verò capitis septies continet totius altitudo corporis, adeoque corpus humanum, si suam habeat proportionem, vigesies & semel continet longitudinem digiti indicis à primo ejus articulo ad summmitatem: justa autem statura corporis humani sex circiter pedibus definiri solet.

CONSIDERATIO III.

De sensibus externis & eorum objectis.

Quinque vulgò numerantur sensus exteriores omnibus notissimi, horum primus est tactus, qui ad tutelam animalis maximè necessarius per corpus universum diffusus est. Dein gustus, olfactus, auditus & visus, qui quatuor peculiarem suam sedem habent in capite. Hos omnes ad tactum revocant Recentiores, quia omnis impressio, uti dicunt, quæ fit in organo, fit per tactum, dum objecta per se immediatè aut per aliquid à se emissum aut motum organorum nervos taliter ac taliter titillant ac movent, prout ad talem aut talem sensationem requiritur, eâ solùm differentiâ, quòd ob diversam organorum conformationem & subtilitatem, impressionem unam percipiat sensus unus, quam non percipit alter: subtilissimas percipit oculus, dein auris, minùs subriles organum olfactus, postea gustus, & non nisi crassiores tactus; quare adhuc dici possunt quinque sensus externi, quasi totidem tactus species. Hæc admitti possunt etiam à Peripateticis, si temperentur, ut postea dicitur. Nam Arist. in libris de anima, in probl. in lib. de sensu & sensibili, hæc per motum & tactum explicat. sic cap. 4. ait: *gustus verò tactus quidam est.* & c. 8. *Motus fortior faciet sensum,* & sæpe alibi. Et ex his patet, objecta sensuum in genere esse omnia corpora, quæ per se immediatè, vel mediatè per aliquid à se emissum, aut reflexum vel motum valent facere aliquam impressionem in organo seu sensu externo. Organa sensuum jam descripsimus Confid. I. nunc examinandum restat, quomodo, per quid, & ubi sensatio fiat in singulis sensibus.

CAPUT